

УДК 582.675.1:581.5:502.753

В.В. ГРИЦЕНКО

Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України
Україна, 01014 м. Київ, вул. Тімірязєвська, 1

**PULSATILLA NIGRICANS STÖRCK (RANUNCULACEAE JUSS.)
НА КИЇВСЬКОМУ ПЛАТО: ПОШИРЕННЯ; УМОВИ МІСЦЕЗРОСТАНЬ,
СТАН І СТРУКТУРА ЦЕНОПОПУЛЯЦІЙ У ЛУЧНО-СТЕПОВИХ
УГРУПОВАННЯХ; ОХОРОНА**

---

*Наведено результати вивчення поширення *Pulsatilla nigricans* Störck (Ranunculaceae Juss.) на Київському плато. Схарактеризовано еколого-ценотичні умови місцезростань, стан і структуру ценопопуляцій *P. nigricans* у лучно-степових угрупованнях регіону. Розглянуто охорону *P. nigricans* на Київському плато *in situ* та *ex situ*. Запропоновано рекомендації зі створення ботанічних заказників.*

Київське плато орографічно представляє собою платоподібне підняття на Правобережжі Дніпра в північній частині Лісостепової зони. Згідно з фізико-географічним районуванням України Київське плато займає центральні райони Київської адміністративної області і північну частину Черкаської області. До цієї фізико-географічної області входить і район Канівських гляціотектонічних дислокацій [20]. Межі Київського плато проходять по лінії: південна частина правобережжя м. Києва — східніше м. Фастова — м. Біла Церква — м. Рокитне — м. Богуслав — м. Корсунь-Шевченківський — лівобережжя р. Рось до р. Дніпро; на сході — по правобережжю р. Дніпро.

Pulsatilla nigricans Störck (Ranunculaceae Juss.) — рідкісний і зникаючий декоративний вид, занесений до Червоної книги України [23].

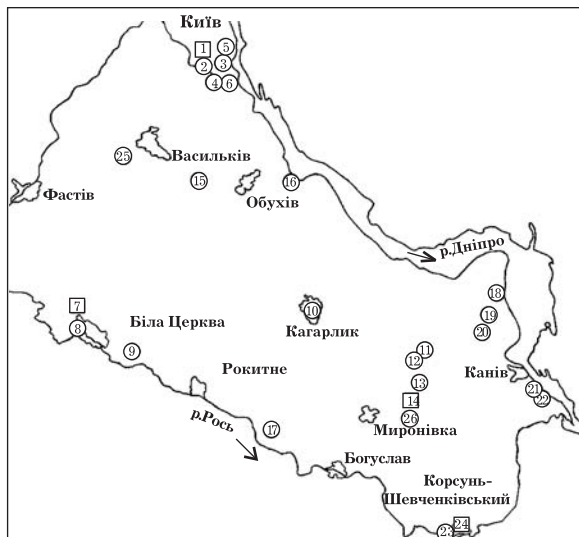
P. nigricans поширений у Центральній та Східній Європі, в північних районах Балканського півострова. В Україні вид зрідка трапляється в лісовій зоні та спорадично — в більшій частині Лісостепу та Степу (за ви-

нятком Криму) [2, 8, 23]. Місцезнаходження *P. nigricans* на Київському плато є крайніми північно-східними осередками виду для Правобережного Лісостепу України.

Відомості про поширення *P. nigricans* на Київському плато є неповними [2, 8, 23]: у Червоній книзі України [23] та в "Екофлорі України" [8] локалітети *P. nigricans* відмічено лише позначками на карті без вказівки точного місцезнаходження. Умови місцезростань, стан і структура популяцій *P. nigricans* на Київському плато схарактеризовані фрагментарно і недостатньо [1, 3, 5—7, 10—12, 17, 19, 21]. Це є перешкодою для організації охорони виду.

У 2001—2004 рр. нами вивчалось поширення *P. nigricans* на Київському плато, еколого-ценотичні умови місцезростань, стан і структура ценопопуляцій виду в лучно-степових угрупованнях. Латинські назви видів рослин наведені за "Определителем высших растений Украины" [18]. Синоніміка *Pulsatilla nigricans* Störck за С.Л. Мосякіним, М.М. Федорочуком — *Pulsatilla pratensis* (L.) Mill. [25], за С.К. Черепановим — *Pulsatilla ucrainica* (Ugr.) Wissjul. [24]. Популяційні дослідження проводилися за методикою О.В. Смірної та ін. [22].

© В.В. ГРИЦЕНКО, 2005

Місцезнаходження *Pulsatilla nigricans* на Київському плато: □ — наведені до 1930 р.; ○ — наведені після 1950 р.

За літературними і гербарними даними (KW, KWHA), за матеріалами, наданими Державною службою заповідної справи (ДСЗС) Міністерства екології і природних ресурсів України, та за результатами наших експедиційних досліджень складено картосхему поширення *P. nigricans* на Київському плато (див. рисунок). Зважаючи на фітосозологічну цінність кожного місцезнаходження *P. nigricans*, наводимо також список місцезнаходжень виду на Київському плато.

Київська область: м. Київ. 1—4. Голосіївський регіональний ландшафтний парк: 1) "Голосіївський ліс" (Семенкевич, 1918, KW; Зеров, 1919, 1928, KW); 2) "Феофанія" (Сенченко, 1951, KW); 3) "Лиса гора" (Клоков, 1977, KW); 4) заказник "Лісники" [21]. 5. Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України, *P. nigricans* зростає природно (Харкевич, 1966, KWHA). 6. Конча-Заспа (Собко, 1969, KWHA). Білоцерківський р-н. 7. Околиці м. Біла Церква, ліс "Товста" (Гродзинський, 1929, KW). 8. М. Біла Церква, дендрологічний парк "Олександрія", на Палієвій горі (Гродзинський, 1923, KW) [5, 6, 10]. 9. Околиці с. Томилівка (Катіна, 1953, KW). Кагарлицький р-н.

10. М. Кагарлик, пам'ятка садово-паркового мистецтва "Кагарлицький" (ДСЗС). Миронівський р-н. 11. Ботанічний заказник "Тулинецькі Переліски", південна околиця с. Тулинці [1, 12]. 12. Урочище "Шандрівський ліс", північно-східна околиця с. Шандра [19]. 13. Ботанічний заказник "Маслівський", південна околиця с. Маслівка (ДСЗС). 14. Околиці с. Козин (Монтрезор, 1898, KW) [7]. Обухівський р-н. 15. Гідрологічний заказник "Копачівський", між селами Копачів та Перше Травня (ДСЗС). 16. Околиці м. Трипілля (Семенкевич, 1917, 1925, KW; Мякушко, 1974, KW). Рокитнянський р-н. 17. Орнітологічний заказник "Саварка" між селами Ольшаниця та Саварка (ДСЗС).

Черкаська область. Канівський р-н. 18. Регіональний ландшафтний парк "Трахтемирів", урочище "Городок" південніше с. Григорівка [3]. 19. Ботанічний заказник "Руди", с. Пшеничники (ДСЗС). 20. Ботанічний заказник "Баранів яр", с. Трощин (ДСЗС). 21—22. Канівський природний заповідник: 21) корінний берег р. Дніпро [13, 14, 15]; 22) урочище "Грушки" [17]. Корсунь-Шевченківський р-н. 23. Західна околиця м. Корсунь-Шевченківський [11]. 24. М. Корсунь-Шевченківський (Підоплічко, 1924, KW).

У результаті експедиційних поїздок під керівництвом доктора біологічних наук професора В.І. Мельника (НБС НАН України) було виявлено нові місцезнаходження *P. nigricans* на Київському плато в **Київській області:** Васильківський р-н. 25. Південна околиця с. Велика Солтанівка, урочище "Валки", на "Омельковій горі" [16]. Миронівський р-н. 26. Околиці с. Центральне.

Таким чином, на Київському плато відмічено 26 місцезнаходжень *P. nigricans*, з яких чотири наводилися більш ніж 70 років тому і до теперішнього часу могли не зберегтись.

Відомості щодо еколого-ценотичних умов місцезростань *P. nigricans* на Київському плато фрагментарні. Місцезростання *P. nigricans* у соснових лісах на піщаних підвищеннях описані Т.В. Фіцайло [21]. На Київському плато *P. nigricans* трапляється також у листяних лісах (Зеров, 1928, KW), на

галявинах та схилах (Семенкевич, 1918, KW), [7], у лучних степах.

У першій половині ХХ ст. М.К. Гродзинський відмічав *P. nigricans* на Палієвій горі на схилі, вкритому лучно-степовою рослинністю [5, 6]. В угрупованнях формації *Festuceta valesiacaе* разом з *P. nigricans* зростають *Adonis vernalis* L., *Carex humilis* Leys., *Erophila verna* (L.) Bess., *Thymus marschallianus* Willd., *Trifolium montanum* L., *Veronica chamaedrys* L., *V. verna* L. та інші види [10].

На території НБС НАН України *P. nigricans* трапляється на схилах у складі природних лучно-степових угруповань (Харкевич, 1966, КВНА).

У Канівському природному заповіднику *P. nigricans* зростає у кількох розрізаних локалітетах. У правобережній частині заповідника цей вид трапляється в угрупованнях формації *Festuceta valesiacaе* у складі асоціації *Festucetum (valesiacaе) poosum (angustifoliae)* [14, 15].

У ботанічних заказниках "Руди" та "Баранів яр" *P. nigricans* зростає у складі лучно-степових угруповань разом з *Adonis vernalis* (ДСЗС).

В урочищі "Городок" *P. nigricans* трапляється на схилі, вкритому лучно-степовою рослинністю, який виходить до р. Дніпро [3].

В околицях м. Корсунь-Шевченківський *P. nigricans* зростає у складі угруповання *Festuco valesiacaе-Stipetum capillatae* [11].

P. nigricans трапляється в лучно-степових угрупованнях між селами Шандра та Тулинці [1] в урочищі "Шандрівський ліс" [19] та у ботанічному заказнику "Тулинецькі Переліски" [1, 12]. В урочищі "Шандрівський ліс" вид був нами виявлений поблизу дубово-ясеневого лісу в угрупованнях формації *Festuceta valesiacaе* в асоціації *Festucetum (valesiacaе) poosum (angustifoliae)*. У ботанічному заказнику "Тулинецькі Переліски" *P. nigricans* відмічений нами на схилах південної та прилеглих експозицій крутизною 30—45°. Нами встановлено, що вид трапляється в угрупованнях формації *Festuceta valesiacaе* в асоціаціях *Festucetum (valesiacaе) elytrigiosum (intermediae)*, *F.v. poosum*

(angustifoliae), *F.v. stiposum (capillatae)*, *F.v. stiposum (pennatae)*; в угрупованнях формації *Stipeta capillatae* в асоціаціях *Stipetum (capillatae) festucosum (valesiacaе)*, *S.c. poosum (angustifoliae)*; в угрупованнях формації *Stipeta pennatae* в асоціаціях *Stipetum (pennatae) caricosum (humilis)*, *S.p. festucosum (valesiacaе)*, *S.p. poosum (angustifoliae)*, *S.p. purum*, *S.p. salviosum (nutantis)*.

На "Омельковій горі" *P. nigricans* трапляється на схилі південно-східної експозиції крутизною 40—50° у складі формації *Festuceta valesiacaе* в асоціаціях *Festucetum (valesiacaе) caricosum (humilis)*, *F.v. elytrigiosum (intermediae)*.

В околицях с. Центральне *P. nigricans* приурочений до схилів балки, яка розташована у 1,5 км на північний схід від села. Експозиція схилів — південна та південно-західна, крутизна 35—40°. У ранньовесняній синузії разом з *P. nigricans* відмічені *Adonis vernalis*, *Carex humilis*, *Crocus reticulatus* Stev. ex Adam. [4]. *P. nigricans* трапляється в угрупованнях формації *Festuceta valesiacaе* в асоціаціях *Festucetum (valesiacaе) elytrigiosum (intermediae)*, *F.v. poosum (angustifoliae)*, *F.v. stiposum (pennatae)*; в угрупованнях формації *Poeta angustifoliae* в асоціаціях *Poetum (angustifoliae) festucosum (valesiacaе)*, *P.a. salviosum (pratensis)*, *P.a. stiposum (pennatae)*; в угрупованнях формації *Stipeta pennatae* в асоціації *Stipetum (pennatae) poosum (angustifoliae)*.

Таким чином, на Київському плато *P. nigricans* зростає у складі лучно-степових угруповань в 11 локалітетах і трапляється в угрупованнях формацій *Festuceta valesiacaе*, *Poeta angustifoliae*, *Stipeta capillatae*, *Stipeta pennatae*. Результати наших досліджень узгоджуються з відомостями щодо умов місцезростань виду в степових угрупованнях в інших частинах ареалу в Україні. В Степовій зоні (Кіровоградська область) *P. nigricans* зростає на цілинних ділянках у типчакових та ковилових фітоценозах [9].

З метою встановлення фітоценотичних позицій *P. nigricans* у лучно-степових угрупованнях регіону вивчалися стан і структу-

ра ценопопуляції виду. Наводимо короткі характеристики вікових станів *P. nigricans*.

Проростки (р) мають овально витягнуті сім'ядолі та зародковий корінець. **Ювенільні (j)** рослини характеризуються появою першого справжнього листка. У **іматурних (іт)** рослин спостерігається подальший ріст і розвиток надземних та підземних органів. **Віргінільні (v)** рослини набувають ознак дорослих особин, однак генеративні органи поки відсутні. **Генеративні (g)** рослини характеризуються наявністю бутона або квітки, зацвітають на 2—3-й рік життя. **Сенільні (s)** особини трапляються рідко, у них переважають процеси відмирання, зовні рослини нагадують віргінільні.

У першій половині ХХ ст. *P. nigricans* на Палієвій горі зростав у великій кількості [5, 6]. Через 50 років було відзначено, що вид трапляється тут дуже рідко [10]. Зменшення кількості особин *P. nigricans* у цій ценопопуляції, на нашу думку, пов'язане з антропогенним впливом, а саме — зі збором рослин на букети.

У Канівському природному заповіднику в ценопопуляціях *P. nigricans* присутні особини всіх вікових станів, переважають генеративні особини [13].

В урочищі "Городок" знайдено півтора десятка генеративних особин *P. nigricans*. Ценопопуляція перебуває в критичному стані внаслідок швидкого заростання схилу чагарниковою та деревною рослинністю і потребує особливих заходів для збереження: вирубування чагарників та молодих дерев [3].

У ботанічному заказнику "Тулинецькі Переліски" *P. nigricans* представлений нечисленною ценопопуляцією з вираженим різновіковим спектром [12]. Нами встановлено, що просторове розміщення особин у ценопопуляції переважно поодинокі і нерівномірне за щільністю. На більшій частині території, яку займає ценопопуляція *P. nigricans*, щільність коливається від 1 особини на 10 м² до 1 особини на 100 м². Вищі показники щільності спостерігаються рідко. Максимальна щільність — 4 особини на 1 м². Переважають генеративні особини.

Нами встановлено, що ценопопуляції *P. nigricans*, які розташовані в урочищі "Шандрівський ліс", на "Омельковій горі" та в околицях с. Центральне, також нечисленні. Просторове розміщення особин поодинокі. Щільність коливається від 1 особини на 10 м² до 1 особини на 100 м². Наявні особини різних вікових станів, переважають генеративні особини.

Отже, на Київському плато ценопопуляції *P. nigricans* у лучно-степових угрупованнях нечисленні, з низькою щільністю, просторове розміщення особин переважно поодинокі. Така просторова структура пояснюється місцезнаходженням ценопопуляції *P. nigricans* поблизу північної межі ареалу в Україні. В центральній частині ареалу виду в Україні ценопопуляції *P. nigricans* характеризуються значно вищими показниками щільності [9].

Проаналізовані нами ценопопуляції *P. nigricans* гомеостатичні, з повночленими спектрами онтогенетичних станів. Максимуми в спектрах припадають на генеративні особини. Ценопопуляції поновлюються за рахунок насінневого розмноження. Таким чином, у лучних степах Київського плато *P. nigricans* перебуває в межах фітоценотичного оптимуму.

Антропогенний вплив на *P. nigricans* призводить до деградації його ценопопуляцій, тому всі місцезнаходження *P. nigricans* потребують охорони, а деякі [9] ще й додаткових заходів для збереження. На Київському плато *P. nigricans* охороняється *in situ* в Канівському природному заповіднику, дендрологічному парку "Олександрія", регіональних ландшафтних парках "Трахтемирів" та "Голосіївський", пам'ятці садово-паркового мистецтва "Кагарлицький", заказниках "Тулинецькі Переліски", "Маслівський", "Руди", "Баранів яр", "Копачівський", "Саварка". *P. nigricans* вирощується і охороняється *ex situ* в НБС НАН України і Канівському природному заповіднику.

У НБС НАН України на ботаніко-географічній ділянці "Степи України" *P. nigricans* зростає в складі штучно створених

лучно-степових угруповань формації *Festuceta valesiaca* в асоціаціях *Festucetum* (*valesiaca*) *bromopsidosum* (*inermis*), *F.v. elytrigiosum* (*intermediae*) та формації *Bromopsidetum inermis* в асоціації *Bromopsidetum inermis festucosum* (*valesiaca*). Особи *P. nigricans* трапляються поодинокі і лише зрідка. Це зумовлено не лише місцезнаходженням поблизу північної межі ареалу *P. nigricans* в Україні, а й значним антропогенним тиском (збирання на букети) у такому густозаселеному місті, як Київ, навіть на заповідній території, яка відкрита для вільного відвідування у ботанічному саду.

У Канівському природному заповіднику *P. nigricans* вирощується на дослідній ділянці бази практики, де утворює інтродукційну популяцію [17]. *P. nigricans* зростає на відкритому, сухому, освітленому місці. Проективне покриття травостою — 80—90%. Основу травостою складає *Poa pratensis* L. (40—45%). *P. nigricans* виступає субдомінантом (20—30%). Тут також зростають *Achillea submillefolium* Klok. et Krytzka (5%), *Fragaria viridis* Duch. (5%), *Galium verum* L. (5%), *Hypericum perforatum* L., *Origanum vulgare* L., *Veronica chamaedrys*, *Vicia tetrasperma* (L.) Schreb. та інші види. Площа інтродукційної популяції *P. nigricans* — 25 м². На 1 м² нараховується 5—6 особин *P. nigricans*. Подібні показники щільності (5,8 особин на 1 м²) мають природні популяції в центральній частині ареалу *P. nigricans* в Україні [9]. В інтродукційній популяції наявні особини різних вікових станів. Переважають генеративні особини. Збирання рослин (на букети та з іншими цілями) відсутнє.

Таким чином, інтродукційна популяція *P. nigricans* є стійкою, гомеостатичною, з повночленним спектром онтогенетичних станів. Подібність структури інтродукційної та природних популяцій свідчить про ефективність охорони виду *ex situ* шляхом моделювання його інтродукційних популяцій. У культурі *P. nigricans* можна розмножувати не лише насінням, а й вегетативно — штучним діленням "куща".

У результаті експедиційних досліджень за нашою участю були розроблені наукові обґрунтування створення нових об'єктів природно-заповідного фонду на Київському плато. В 2002 р. завдяки цьому створено ботанічну пам'ятку природи — "Омелькову гору" площею 3 га в урочищі "Валки" на південній околиці с. Велика Солтанівка Васильківського р-ну Київської обл. До Державного управління Міністерства екології та природних ресурсів у Київській області подано наукові обґрунтування створення ботанічного заказника "Шандрівський ліс" площею 40 га в околицях с. Шандра та ботанічного заказника "Миронівський" площею 12 га на північно-східній околиці с. Центральне Миронівського р-ну Київської обл. для охорони унікальних комплексів лісової та лучно-степової рослинності і рідкісних видів рослин у їх складі.

1. Бортняк М.М., Войтюк Ю.О., Любченко В.М., Голяченко Т.В. Флористичні особливості ділянки степу Шандра-Тулинці (Київська обл., Україна) // Укр. ботан. журн. — 1993. — 50, № 2. — С. 122—125.

2. Вісюліна О.Д. Родина Жовтецеві — *Ranunculaceae* Juss. // Флора УРСР. — К.: АН УРСР, 1953. — Т. 5. — С. 14—152.

3. Гелюта В.П., Макаренко Л.П., Тимченко І.А., Драпайло Н.М. Рідкісні рослини регіонального ландшафтного парку "Трахтемирів" // Укр. ботан. журн. — 2001. — 58, № 5. — С. 604—609.

4. Гриценко В.В. *Crocus reticulatus* Stev. ex Adam (Iridaceae) на Київському плато // Й.К. Пачоский та сучасна ботаніка (Відп. ред. М.Ф. Бойко). — Херсон: Айлант, 2004. — С. 264—268.

5. Гродзинський М.К. Природна рослинність Білоцерківщини // Білоцерківське краєзнавче товариство. Біла Церква, 1928. — Т. 1, вип. 4. — С. 5—33.

6. Гродзинський М.К. Матеріали до флори Білоцерківщини // Записки Білоцерківського с.-г. політехнікуму. — 1929. — Т. 1, вип. 1. — С. 9—22.

7. Дирдовський В.У. До флори Білоцерківщини // Записки Маслівського ін-ту селекції. — 1931. — Т. 4. — С. 127—141.

8. Екофлора України. Т. 2. / Відпов. ред. Я.П. Дідух. — К.: Фітосоціоцентр, 2004. — 480 с.

9. Єремко І.О. Флористичні особливості фрагментів степу середньої течії р. Інгул (Кіровоградська обл.) // Укр. ботан. журн. — 1995. — 52, № 4. — С. 462—465.

10. *Кляшторная Г.В.* Флора южного склона Палиевой горы дендрозаповедника "Александрия" АН УССР — реликт степной растительности Правобережной Лесостепи Украины // Восстановление и обогащение парковых ландшафтов на Украине. — К.: Наук. думка, 1981. — С. 61—69.

11. *Куземко А.А.* Охорона флори і рослинності долини р. Рось // Укр. ботан. журн. — 2002. — 59, № 5. — С. 569—577.

12. *Кучерява Л.Ф., Шевчик В.Л., Бакаліна М.В., Тищенко О.В.* Червонокнижні види рослин у заказнику "Тулинецькі Переліски" (Київська обл.) // Роль природно-заповідних територій у підтриманні біорізноманіття: Матеріали конференції. — Канів, 2003. — С. 116.

13. *Любченко В.М., Бакаліна Л.В., Войтюк Ю.О., Шевчик В.Л.* Стан охорони видів рослин, занесених до Червоної книги, у Канівському державному заповіднику // Укр. ботан. журн. — 1991. — 48, № 1. — С. 79—84.

14. *Любченко В.М., Латышенко М.Д., Боршняк М.М.* Лугово-степная растительность коренного берега р. Днепр в пределах Каневского заповедника // Проблемы общей и молекулярной биологии. — 1985. — Вып. 4. — С. 94—98.

15. *Любченко В.М., Погребенник В.П., Яценко Н.П.* Охрана генофонда флоры и растительности в зоне Каневского заповедника // Охрана, изучение и обогащение растительного мира. — 1980. — Вып. 7. — С. 9—18.

16. *Мельник В.И., Гриценко В.В.* Моделирование лугово-степных фитоценозов как метод охраны редких видов ex situ // Роль ботанических садов та дендропарків у науково-просвітницькій діяльності та інтродукції рослин. Матеріали міжнар. наук. конф. — Запоріжжя, 2003. — С. 61—66.

17. *Нечитайло В.А., Погребенник В.П., Гриценко В.В.* Судинні рослини Канівського заповідника і околиць: Навч. посіб. — К.: Фітосоціоцентр, 2002. — 226 с.

18. *Определитель высших растений Украины / Д.Н. Доброчаева, М.И. Котов, Ю.Н. Прокудин и др.* — К.: Наук. думка, 1987. — 548 с.

19. *Погребенник В.П., Кучерява Л.Ф., Нечитайло В.А., Хоменко Ж.И.* Редкие и исчезающие растения в урочище "Шандровский лес" // Охрана, изучение и обогащение растительного мира. — 1987. — Вып. 14. — С. 13—18.

20. *Порывкина О.В.* Лесостепная область Киевского плато // Физико-географическое районирование Украинской ССР. — К.: Изд-во Киев. ун-та, 1968. — С. 232—241.

21. *Фіцайло Т.В.* Еколого-ценотична оцінка місцезростань рідкісних видів в околицях м. Києва (заказник "Лісники") // Укр. ботан. журн. — 1997. — 54, № 2. — С. 162—167.

22. *Ценопопуляции растений (основные понятия и структура) / О.В. Смирнова, Л.Б. Заугольнова, И.М. Ермакова и др.* — М.: Наука, 1976. — 217 с.

23. *Червона книга України.* Рослинний світ. — К.: Укр. енциклопедія, 1996. — 608 с.

24. *Черепанов С.К.* Сосудистые растения России и сопредельных государств (в пределах бывшего СССР). — СПб.: Мир и семья, 1995. — 992 с.

25. *Mosyakin S.L., Fedoronchuk M.M.* Vascular plants of Ukraine. A nomenclatural checklist. — Kiev, 1999. — 345 p.

Рекомендував до друку В.І. Мельник

В.В. Гриценко

Национальный ботанический сад им. Н.Н. Гришко НАН Украины, Украина, г. Киев

PULSATILLA NIGRICANS STÖRCK (RANUNCULACEAE JUSS.) НА КИЕВСКОМ ПЛАТО: РАСПРОСТРАНЕНИЕ; УСЛОВИЯ МЕСТООБИТАНИЙ, СОСТОЯНИЕ И СТРУКТУРА ЦЕНОПОПУЛЯЦИЙ В ЛУГОВО-СТЕПНЫХ СООБЩЕСТВАХ; ОХРАНА

Приведены результаты изучения распространения *Pulsatilla nigricans* Störck (Ranunculaceae Juss.) на Киевском плато. Охарактеризованы эколого-ценотические условия местообитаний, состояние и структура ценопопуляций *P. nigricans* в лугово-степных сообществах региона. Рассмотрена охрана *P. nigricans* на Киевском плато in situ и ex situ. Предложены рекомендации по созданию ботанических заказников.

V.V. Gritsenko

M.M. Gryshko National Botanical Gardens, National Academy of Sciences of Ukraine, Ukraine, Kyiv

PULSATILLA NIGRICANS STÖRCK (RANUNCULACEAE JUSS.) ON KYIV PLATEAU: DISTRIBUTION; CONDITIONS OF HABITATS, STATE AND STRUCTURE OF CENOPOPULATIONS IN THE MEADOW-STEPPE COMMUNITIES; PROTECTION

The results of the study of *Pulsatilla nigricans* Störck (Ranunculaceae Juss.) spreading on Kyiv plateau are cited. Ecological and coenotical conditions of habitats, state and structure of cenopopulations of *P. nigricans* in the meadow-steppes communities of region are characterized. The protection of *P. nigricans* on Kyiv plateau in situ and ex situ is considered. Recommendations for botanical reservations creation are elaborated.